

Старунський Є. В., слухач
магістратури навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

На сьогодні призначення покарання є однією з форм реалізації кримінальної відповідальності і завершальною стадією застосування кримінально-правової норми відносно особи, визнаної судом винуватою у вчиненні злочину.

Призначаючи покарання, суд перш за все повинен враховувати загальні засади призначення покарання, які є загальнообов'язковими в кожному конкретному випадку призначення покарання винному у вчиненні злочину, а також є системою правил, які мають ураховуватися судом у їх обов'язковій сукупності. Саме сукупність цих правил забезпечує можливість досягнення мети покарання.

Ці правила чітко закріплені в ч. 1 ст. 65 КК України, які, у свою чергу, конкретизують порядок реалізації загальних засад. Вони складаються із трьох обов'язкових вимог, згідно з якими суд має призначити покарання: а) у межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин (п. 1); б) відповідно до положень Загальної частини КК (п. 2); в) враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання (п. 3) [1, с. 26].

1. Суд призначає покарання у межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин (п. 1 ч. 1 ст. 65 КК). Ця вимога означає, що, за загальним правилом, суд має право призначити лише той вид покарання, який передбачено у санкції статті (частини статті) Особливої частини КК, за якою засуджується винний, і повинен визначити його в тих межах, які встановлено для цього виду покарання в санкції.

2. Суд призначає покарання відповідно до положень Загальної частини КК (п. 2 ч. 1 ст. 65 КК). Ця вимога означає, що суд має керуватися тими принциповими положеннями, які передбачені в Загальній частині КК і характеризують як умови

відповідальності за злочин, так і цілі, види покарань, підстави, порядок та межі їх застосування тощо.

3. При призначенні покарання суд урахує ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання (п. 3 ч. 1 ст. 65 КК). Ця вимога означає, що суд ретельно аналізує і всебічно оцінює всі індивідуальні особливості конкретної справи. Ступінь тяжкості вчиненого злочину насамперед визначається в ст. 12 КК, яка поділяє всі діяння на злочини невеликої, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі. Тому, якщо йдеться про злочин невеликої тяжкості, суд може призначити найбільш м'яке покарання, зазначене в альтернативній санкції, або навіть застосувати ст. 69 КК. Якщо ж вчинений злочин є тяжким або особливо тяжким, суд може призначити покарання у виді позбавлення волі на тривалий строк, а за особливо тяжкий злочин – навіть довічне позбавлення волі [2, с. 348].

Також встановлені ст. 65 КК України загальні засади призначення покарання застосовуються і щодо неповнолітніх. Необхідність їх застосування при призначенні покарання неповнолітньому зазначається у ст. 103 КК України. Ця стаття містить вимогу, відповідно до якої при призначенні покарання неповнолітньому треба, крім загальних засад, враховувати умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього [3, с. 253].

Кожна з загальних засад призначення покарання має своїм джерелом окремий принцип. Принципи призначення покарання є саме тими вихідними ідеями, які надають цілісності (логічності, послідовності, збалансованості) інституту призначення покарання. Повне та всебічне з'ясування сутності принципів призначення покарання забезпечує правильне застосування його норм до конкретних ситуацій.

Отже, загальні засади призначення покарання – це передбачена в кримінальному законі система загальних правил, що ґрунтуються на принципах призначення покарання і є обов'язковими для суду в кожному конкретному випадку призначення покарання винному у вчиненні злочину для досягнення мети покарання. Загальними ознаками цих правил є те, що: 1) їх перелік вичерпним чином визначено в КК України (ч. 1 ст. 65); 2) вони мають загальний характер; 3) вони є обов'язковими правилами; 4) вони є системою правил, які

мають ураховуватися судом у їх сукупності; 5) застосовуються щодо неповнолітніх; 6) у них реалізуються принципи призначення покарання; 7) їх завданням є досягнення мети покаранням передбаченої законом мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний Кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 верес. 2013 року. – К: Паливода А.В., 2013. – 212 с.

2. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 456 с.

3. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник. (Ю. В. Александров, В. І. Антипов, М. В. Володько та ін.). Вид. 3-тє, переробл. та допов./ За ред. М. І. Мельника, В. А. Климен-ка. – К.: Юридична думка, 2004. – 352 с.

Хоменко М. М., курсант 4-го курсу
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ

ОСУДНІСТЬ ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

В сучасних умовах регулювання кримінальної відповідальності вийшла на загальнодержавний рівень та має надзвичайно важливе значення. Значущою умовою для вирішення цих питань є досконалість законодавчої бази, де будуть вказані не просто загальні положення, а й розглянуті більш детально всі питання.

Безперечно, вчення про осудність складає одне із головних питань теорії кримінального права. Цій проблемі надзвичайно багато уваги приділяють спеціалісти у різних галузях знань, зокрема, юристи, психологи, психіатри, філософи, соціологи та інші. Проблеми неосудності та осудності і обмеженої осудності є комплексними та досліджуються на стику різних наук: кримінального права, юридичної психології, психології, патопсихології, психіатрії, соціології, філософії та інших.

Питання про осудність особи виникає тільки у зв'язку зі вчиненням нею злочину. Саме щодо нього необхідно з'ясувати здатність особи правильно оцінювати суспільно небезпечний характер учиненого діяння, його суспільно небезпечні наслідки